Finansutskottets betänkande 1984/85:28

om fortsatt valutareglering (prop. 1984/85:153)

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet att valutaregleringen förlängs ett år t. o. m. juni 1986. Utskottet avstyrker motioner om liberaliseringar av valutapolitiken och om åtgärder för att inrätta en gemensam nordisk aktiemarknad. Vidare avslås två motioner (vpk) som kräver skärpningar i valutapolitiken för att minska svenska företags investeringar i utlandet och för att begränsa utländska köp av svenska företag.

I tre gemensamma borgerliga reservationer tillstyrks att valutaregleringen förlängs endast till årets slut, att liberaliseringar genomförs i valutapolitiken och att åtgärder vidtas för att inrätta en gemensam nordisk aktiemarknad.

Företrädaren för vänsterpartiet kommunisterna i utskottet yrkar i två reservationer bifall till de två vpk-motionerna.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1984/85:153 om fortsatt valutareglering,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna
1984/85:3068 av Lars Tobisson m. fl. (m),
1984/85:3069 av Nils Åsling m. fl. (c),
1984/85:3070 av Björn Molin (fp) och Jörgen Ullenhag (fp),

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna
1984/85:561 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) om en gemensam nordisk aktiemarknad, m. m., i vad avser yrkande 1,
1984/85:674 av Lars Werner m. fl. (vpk) om åtgärder för att begränsa svenska företags investeringar i utlandet,
1984/85:1580 av Lars Werner m. fl. (vpk) om utlänningars förvärv av aktier i svenska företag,
1984/85:2351 av Per Stenmarck m. fl. (m) om etablering av en gemensam nordisk aktiemarknad,
1984/85:2713 av Per Stenmarck m. fl. (m) om en gemensam nordisk aktiemarknad,
1984/85:2806 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) om offentlig upphandling, m. m., i vad avser yrkande 1.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1984/85:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1985/86, m. m. (kompletteringspropositionen i vad avser bilaga 1 momenten 9–11, 13, 14 och 17,

dels de med anledning av proposition 150 väckta motionerna

1984/85:3201 av Ulf Adelsohn m. fl. (m), i vad avser yrkandena 3, 4, 5 a och 6,

1984/85:3202 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), i vad avser yrkandena 3–5 och 7,

1984/85:3203 av Lars Werner m. fl. (vpk), i vad avser yrkandena 7 och 9,

1984/85:3205 av Ove Eriksson (m),

1984/85:3206 av Karin Söder m. fl. (c), i vad avser yrkandena 4–9,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1984/85:941 av Karin Ahrland (fp) om statsbidragen till kommunerna,

1984/85:946 av Per Petersson m. fl. (m) om fördelning av vinsterna på vattenkraftsanläggningar,

1984/85:1144 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) om tilläggsdirektiv till skatteutjämningskommittén,

1984/85:1490 av Lars-Erik Lövdén m. fl. (s) om kommunernas socialbidragskostnader,

1984/85:1574 av Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) om generella statsbidrag till kommunerna, m. m.,

1984/85:1575 av Helge Hagberg m. fl. (s) om utjämning av skillnaderna i kommunalskatt,

1984/85:1577 av Wiggo Komstedt (m) om skattemässig kompensation till kommuner med omfattande fritidsbebyggelse,

1984/85:1579 av Mona Saint Cyr (m) om redovisning av regeringspropositioners kostnadskonsekvenser för kommuner,

1984/85:1581 av Lars Werner m. fl. (vpk) om ekonomisk utjämning mellan kommunerna,

1984/85:2254 av Sigvard Persson (c) om skatteutjämningsbidrag till Landskrona,

1984/85:2344 av Margit Gennser m. fl. (m) om den kommunala redovisningen m. m.,

1984/85:2810 av Inga Lantz m. fl. (vpk) om medel för täckande av kostnaderna för vård av drogmissbrukare.

De i proposition 150 framlagda lagförslagen återfinns i *bilaga 1* till betänkandet.

Utskottet har inhämtat *yttrande* över motion 2344 från Svenska kommunförbundet. Yttrandet återfinns som *bilaga 2* till betänkandet.

uttalar att valutaförordningen skall äga fortsatt giltighet t. o. m. den 31 december 1985.

Liberalisering av valutapolitiken

I motion 3068 av Lars Tobisson m. fl. (m) hemställs

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om liberalisering av valutalagstiftningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförs om valutapolitiken.

I motion 3069 av Nils Åsling m. fl. (c) hemställs

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om liberaliseringar av valutaregleringen i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 3070 av Björn Molin (fp) och Jörgen Ullenhag (fp) hemställs

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om liberaliseringar av valutaregleringen i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförs om valutapolitikens inriktning.

Gemensam nordisk aktiemarknad

I motion 561 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1984/85:559 –

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder i syfte att skapa förutsättningar för en gemensam nordisk aktiemarknad.

I motion 2351 av Per Stenmarck m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående åtgärder för att underlätta börsnotering av aktier i de nordiska länderna.

I motion 2713 av Per Stenmarck m. fl. (m) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1984/85:2712 – att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en gemensam nordisk aktiemarknad.

I motion 2806 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1984/85:2805 –

1. att riksdagen uttalar att Sverige inom Nordiska rådet bör verka för ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna så som beskrivs i motionen.

Begränsning av svenska företags investeringar i utlandet

I motion 674 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att riksbanken omprövar sitt beslut att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan

påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse.

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att de i ett företag/en koncern anställdas godkännande krävs för utlandsinvesteringar.

Regler för utlännings aktieförvärv i svenska företag

I motion 1580 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att riksbanken återgår till tidigare restriktiva praxis när det gäller tillstånd för utlänningar att köpa aktier i svenska företag,

2. att riksdagen uttalar sig för att de fackliga organisationernas företrädare också får delta i beslut i valutastyrelsen om tillstånd till utländska köp av svenska aktier.

Utskottet

Fortsatt valutareglering

Genom valutaregleringen styrs huvudsakligen de transaktioner över landets gränser som inte har direkt samband med utrikeshandeln. Vittgående undantag har nämligen gjorts för löpande betalningar. Regleringens syfte är numera främst att hindra rena finansiella placeringar i utlandet. Valutaregleringen är ett medel i penningpolitiken. Den medverkar till att störande kapitalflöden i möjligaste mån undviks.

I propositionen anförs att den svenska ekonomins ökade utlandsberoende, som under senare år accentuerats av strukturella obalanser i den svenska ekonomin, har fått till följd att penningpolitiken i allt högre grad fått utformas med hänsyn till betalningsbalansen. Försvaret av växelkursen står därvid i centrum och valutaregleringen kan i vissa situationer underlätta en sådan politik.

Frågan om valutaregleringens roll för utformningen av penning- och valutapolitiken utreds av valutakommittén (E 1977:03). Något beslut om ändringar i den nuvarande ordningen bör enligt propositionen inte fattas innan resultatet av kommitténs översyn av hela valutaregleringen föreligger. Kommittén väntas slutföra sitt uppdrag inom kort.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen att valutaregleringen i dess nuvarande utformning bör förlängas i avvaktan på de åtgärder som kan komma att vidtas med anledning av valutakommitténs utredningsarbete.

I *motionerna 3068, 3069* och *3070* anförs att valutakommittén bör åläggas att lägga fram sitt slutbetänkande före halvårsskiftet, så att förslag i liberaliserande riktning kan föreläggas riksdagen under hösten. Valutalagstiftningen bör därför endast förlängas till årsskiftet.

Valutakommittén avser att avge sitt slutbetänkande inom kort. Utskottet förutsätter i likhet med vad som anförs i propositionen att så också sker. Det

innebär att förslaget kan remissbehandlas under sommaren och hösten. Det förefaller emellertid osäkert om förslag kan föreläggas riksdagen redan i slutet av oktober, vilket är nödvändigt för att förslaget skall kunna behandlas av riksdagen och träda i kraft den 1 januari 1986. Framför allt torde de tillämpningsföreskrifter som lagstiftningen behöver kompletteras med ta viss tid att utarbeta. Det är därför inte realistiskt att räkna med att en eventuell ny lagstiftning kan träda i kraft före den 1 juli 1986. Utskottet tillstyrker därför att valutaregleringen förlängs till utgången av juni 1986. Därmed avstyrker utskottet motionerna 3068 yrkande 1, 3069 yrkande 1 samt 3070 yrkande 1.

Liberalisering av valutalagstiftningen

I *motionerna 3068, 3069* och *3070* begärs förslag om liberaliseringar i valutalagstiftningen. I motionerna 3068 och 3070 anförs vidare att nuvarande valutareglering har skadliga verkningar på den svenska samhällsekonomin och att dess effektivitet som ett medel i penningpolitiken är starkt begränsad. Utan att avvakta valutakommitténs förslag bör därför riksbanken företa sådana liberaliseringar inom den nuvarande lagstiftningens ram som innebär en anpassning till de regler som gäller inom våra nordiska grannländer Danmark och Norge.

Enligt sina direktiv bör valutakommittén värdera betydelsen av tillämpade valutarestriktioner och bedöma i vad mån det går att undvara sådana restriktioner eller byta ut dem mot andra medel inom den ekonomiska politiken. Att föregripa valutakommitténs förslag genom att införa omfattande och generella liberaliseringar redan nu anser utskottet olämpligt. Det står vidare i direkt strid mot våra internationella åtaganden enligt den tolkning som OECD-sekretariatet gör och som utskottet återkommer till, att genomföra liberaliseringar endast gentemot vissa av OECD-länderna, t. ex. Danmark och Norge. Detta har också tidigare regeringar och riksdagsmajoriteter insett.

Mot bakgrund av att valutakommittén inom kort kommer att avsluta sitt arbete anser inte utskottet att det finns skäl att hos regeringen och riksbanksfullmäktige nu begära förslag om sådana förändringar i valutapolitiken som föreslås i motionerna. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 3068 yrkandena 2 och 3, 3069 yrkande 2 samt 3070 yrkandena 2 och 3.

Gemensam nordisk aktiemarknad

I fyra motioner tas det nordiska samarbetet på kredit- och aktiemarknaden upp. I *motionerna 561, 2351* och *2713* begärs förslag till åtgärder för att skapa förutsättningar för en gemensam nordisk aktiemarknad. I *motion 2806* (fp) begärs att Sverige inom Nordiska rådet bör verka för ett närmare samarbete mellan länderna på detta område. Genom en gemensam nordisk aktiemark-

nad främjas, enligt motionärerna, en mer långtgående industriell integration inom Norden. Med Norden som en gemensam aktiemarknad kan hemmamarknaden bli större samtidigt som förutsättningarna för industriellt samarbete ökas, anför motionärerna.

Utskottet har vid flera tillfällen de senaste åren behandlat likalydande yrkanden. Utskottet anförde våren 1984 (FiU 1983/84:42) bl. a. följande:

En liberalisering av kapitalrörelserna i Norden och en gemensam nordisk aktiemarknad hindras av de nordiska ländernas OECD-åtaganden. I den kapitalliberaliseringsstadga som antagits inom OECD och som länderna undertecknat uttalas klart och entydigt att ett medlemsland inte har rätt att diskriminera i sin behandling av andra till stadgan anslutna länder i fråga om sådana kapitalöverföringar som täcks av stadgan, dvs. bl. a. handel av aktier. Principen om icke-diskriminering har varit av grundläggande betydelse för uppbyggnaden av det ekonomiska samarbetet mellan industriländerna under efterkrigstiden, som varit så viktigt för vår egen välståndsutveckling. Inte minst små och utrikeshandelsberoende länder, som Sverige, har all anledning att slå vakt om denna princip.

En liberalisering av aktiehandeln som begränsas till Sverige och Norge skulle innebära att de båda länderna skulle ge samtliga andra medlemsländer en mindre förmånlig och därmed diskriminerande behandling.

Som ett led i det nordiska utredningsarbetet har kontakter tagits med OECD i denna fråga. Dessa kontakter har bekräftat att OECD:s kapitalliberaliseringsstadga lägger hinder i vägen. En ömsesidig förmånsbehandling i valutaregleringshänseende de nordiska länderna emellan skulle utgöra en diskriminering som strider mot stadgan. De nordiska länderna kvalificerar inte för de undantagsmöjligheter stadgan erbjuder länder som ingår i tullunioner eller monetära sammanslutningar. ---

De nordiska regeringarna har också tagit konsekvenserna av detta och gemensamt dragit slutsatsen att eventuella liberaliseringsåtgärder när det gäller kapitalrörelser inte kan begränsas till Norden utan måste införas på ett icke-diskriminerande sätt gentemot samtliga länder som anslutit sig till OECD-stadgan.

Utskottet delar således inte uppfattningen som framförs i motion 2351 att det skulle vara möjligt att hos OECD få acceptans för att ett upphävande av restriktioner i vad gäller aktiehandel de nordiska länderna emellan inte är i strid med kapitalliberaliseringsstadgan. Utskottet har också fått denna sin uppfattning bekräftad vid direkta samtal med OECD-sekretariatet i Paris. OECD ställer inte upp några förbud men utskottet anser det moraliskt förpliktande att följa de regler vi anslutit oss till. Det är således den generella liberaliseringens väg som måste väljas. I vilken utsträckning den är möjlig även för Sverige får prövas närmare när valutakommitténs slutbetänkande föreligger.

Utskottet delar den positiva grundsyn på det nordiska samarbetet som kommer till uttryck i motionerna. Enligt utskottets mening innebär valutaregleringarna i de nordiska länderna knappast några mer betydande hinder för nordiskt industriellt samarbete. En fortsatt integration i Norden, som enligt utskottet är önskvärd och bör kunna intensifieras, kan med andra ord ske även med nuvarande regler på kapitalrörelseområdet. Med det anförda

2. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag rörande effektivisering av den kommunala revisionen i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

Propositionen

Den särskilda arbetsgruppen om kommunernas ekonomi (KEA) har utarbetat en kalkyl som beaktar de förutsättningar som följer av befolkningsutveckling, statliga beslut, planer samt vissa andra bindningar. För kommuner och landsting sammantaget visar denna kalkyl på en konsumtionsvolymökning på 0,4 % såväl för år 1986 som för år 1987. Befolkningsförändringar svarar för 0,3 %. Dessa prognoser brukar emellertid underskatta den förväntade konsumtionsökningen och i propositionen har därför antagits en årlig ökning av den kommunala konsumtionen på 1 % för åren 1986 och 1987. Detta ger en årlig ökning av sysselsättningen med 10 000 personer. Förslagen i propositionen beräknas för kommunernas del få effekter som ryms inom den angivna ökningen.

I propositionen understryks att om antiinflationspolitiken skall lyckas är det nödvändigt att minska likviditeten i kommunerna. Tre åtgärder föreslås.

– En allmän indragning av likviditeten i samhällsekonomin, som för kommunerna innebär en indragning på 4,5 miljarder kronor (förslaget om en likviditetsindragning behandlas i FiU 1984/85:30).

– Staten kan inte öka transfereringarna till kommunerna. Ökningen av skatteutjämningsbidragen – det ordinarie och det extra utjämningsbidraget – bör därför finansieras genom att en särskild skatteutjämningsavgift tas ut på det totala skatteunderlaget (0,14 kr./skr).

– För att motverka den ökning av totala statsbidragen till kommunerna år 1986, som likväl beräknas ske, föreslås att bidraget med anledning av avskaffandet av den kommunala företagsbeskattningen reduceras med 30 kr./invånare eller totalt 250 milj. kr.

Anslaget till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m.m. föreslås höjt till 11,5 miljarder kronor.

I propositionen framhålls vidare att spännvidden mellan de kommuner som har högst resp. lägst sammanlagd kommunalskatt har ökat på ett sätt som inte kan förklaras av skillnader i ambitionsnivåer eller effektivitet. Syftet med skatteutjämningssystemet är att ge kommuner och landstingskommuner ekonomiska förutsättningar för att kunna bedriva en likartad verksamhet. Trots att utjämningsbidragets omfattning ökat väsentligt efter 1979 års reform har skillnaden i skattesatser ökat. I skatteutjämningskommitténs direktiv ingår bl. a. att försöka finna metoder för att kunna bidra till att utjämna skillnaden i skattesatser. Kommittén avslutar sitt arbete vid årsskiftet 1985/86. I propositionen understryks emellertid att dessa problem blivit så betydande att det är nödvändigt att vidta åtgärder även på kort sikt.

Regler för utlännings aktieförvärv i svenska företag

I *motion 1580* anförs att en kraftig försäljning av svenska aktier till utlandet har ägt rum sedan 1979. Nettoförsäljningen var 6,2 miljarder kronor 1983 jämfört med 1,4 miljarder kronor 1982. Under 1984 sjönk visserligen nettoexporten till 1,5 miljarder kronor men den var alltjämt mycket stor. Enligt motionärerna är perspektiven oroande om utländska intressen i ökad grad får makten inom svenskt näringsliv. Det måste bedömas som ett nationellt intresse att de svenska storföretagen behålls i svensk ägo.

Motionärerna befarar att den översyn av 1982 års lag om utländska förvärv av svenska företag som riksdagen begärde hösten 1983 med anledning av motioner i denna fråga kan ta relativt lång tid. Med hänsyn till den explosionsartade ökning som skett de senaste åren måste det enligt motionärerna anses nödvändigt att en återgång sker till tidigare restriktiva praxis inom valutastyrelsen när det gäller att bevilja tillstånd för aktieförsäljningar till utlandet. Dessutom bör de fackliga organisationernas företrädare i valutastyrelsen få delta i dessa beslut.

Den kraftiga ökningen av försäljningen av svenska aktier till utlandet som ägde rum 1983 avtog 1984 men tycks ha ökat kraftigt under 1985. Första kvartalet 1985 var nettoexporten av aktier 1,9 miljarder kronor, vilket var mer än under hela 1984, då den uppgick till nära 1,5 miljarder kronor.

Underskotten i de löpande betalningarna med utlandet har tvingat staten till omfattande upplåning utomlands. De ansträngningar som gjorts för att skapa ett privat kapitalinflöde har inte varit framgångsrika. Företagen har visat en växande ovilja att ta upp lån utomlands och därmed utsätta sig för ytterligare risker genom kursförluster. Mot bakgrund av svårigheterna att åstadkomma en privat upplåning utomlands ser utskottet i och för sig positivt på den kapitalexport som en försäljning av svenska värdepapper kan leda till.

Som utskottet framhöll vid behandlingen av liknande frågor hösten 1983 finns det emellertid skäl att närmare följa förändringarna av det utländska ägarinflytandet i de svenska företagen.

Riksdagen beslutade på utskottets förslag (FiU 1983/84:1, rskr. 1983/84:2) att en översyn skulle göras av företagsförvärvslagen i syfte att åstadkomma ett mera fullständigt skydd mot oönskat utländskt inflytande. Denna översyn pågår inom industridepartementet och kommer att slutföras inom kort.

Utskottet anser att resultatet av denna översyn bör avvaktas innan några åtgärder vidtas från riksdagens sida i syfte att förändra det utländska ägarinflytandet. Det finns därför inte anledning att nu återgå till en mer restriktiv tillämpning inom valutaregleringen i fråga om utlänningars aktieförvärv. Motion 1580 yrkande 1 avstyrks därmed.

Frågan om de fackliga representanternas deltagande i valutastyrelsens beslut om aktieförsäljning till utlandet regleras i valutalagen. Valutakommittén kommer att lägga fram förslag till förändringar av valutalagen liksom förslag till kompetensfördelning mellan riksbanksfullmäktige och valutasty-

relsen. Eftersom kommittén inom kort kommer att framlägga vissa förslag finns det enligt utskottet inte anledning att nu företa några förändringar. Motion 1580 yrkande 2 avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *fortsatt tillämpning av valutalagen och fortsatt giltighet av valutaförordningen*
   att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3068 yrkande 1, 1984/85:3069 yrkande 1 och 1984/85:3070 yrkande 1
   a) antar i proposition 1984/85:153 framlagt förslag till lag om tillämpning av valutalagen (1939:350),
   b) lämnar utan erinran i proposition 1984/85:153 intaget förslag till förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264),
2. beträffande *liberalisering av valutalagstiftningen*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:3068 yrkandena 2 och 3, 1984/85:3069 yrkande 2 och 1984/85:3070 yrkandena 2 och 3,
3. beträffande *gemensam nordisk aktiemarknad*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:561 yrkande 1, 1984/85:2351, 1984/85:2713 och 1984/85:2806 yrkande 1,
4. beträffande *begränsning av svenska företags investeringar i utlandet*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:674,
5. beträffande *regler för utlänningsaktieförvärv i svenska företag*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1580.

Stockholm den 25 april 1985

På finansutskottets vägnar
ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Björn Molin (fp), Nils Åsling (c), Per-Axel Nilsson (s), Rune Rydén (m), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Torsten Karlsson (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Margit Gennser (m), Karl-Anders Petersson (c), Nina Jarlbäck (s) och Jan-Olof Ragnarsson (vpk).

Reservationer

1. Fortsatt valutareglering

Björn Molin (fp), Nils Åsling (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Hugo Hegeland (m), Margit Gennser (m) och Karl-Anders Petersson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Genom valutaregleringen" och på s. 5 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås att valutaregleringen skall förlängas ytterligare ett år, dvs. för tiden 1 juli 1985 – 30 juni 1986.

Valutaregleringen har varit i kraft sedan år 1939. Den tillkom i ett extraordinärt krisläge. Det finns, som utskottet ser det, starka skäl för att nu liberalisera valutalagstiftningen.

Sedan år 1977 utreds frågan om valutaregleringens roll för utformningen av penning- och valutapolitiken av valutakommittén (E 1977:03). Ett slutbetänkande har utlovats för länge sedan.

Det är som utskottet ser det synnerligen beklagligt att kommitténs arbete så har dragit ut på tiden att det nu anses erforderligt med en ytterligare förlängning av den nuvarande valutaregleringen. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motionerna 3068, 3069 och 3070 att regeringen bör se till att valutakommitténs slutbetänkande läggs fram före halvårsskiftet så att förslag kan föreläggas riksdagen under hösten. Strävan bör vara att Sverige i likhet med angränsande länder medverkar till att utveckla friare kapitalrörelser över gränserna. Nuvarande valutalagstiftning bör förlängas till årsskiftet. Utskottet avstyrker således propositionen och tillstyrker förslagen i motionerna 3068 yrkande 1, 3069 yrkande 1 och 3070 yrkande 1.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *fortsatt tillämpning av valutalagen och fortsatt giltighet av valutaförordningen*
   att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:153 momenten 1 och 2 samt med bifall till motionerna 1984/85:3068 yrkande 1, 1984/85:3069 yrkande 1 och 1984/85:3070 yrkande 1
   a) antar följande

Förslag till
Lag om tillämpning av valutalagen (1939:350)

Härigenom föreskrivs att 2 § första stycket 1, 2 och 4–9 samt 5 § 1 och 3 valutalagen (1939:350) skall tillämpas under tiden den 1 juli 1985 – den 31 december 1985.

   b) som sin mening ger regeringen till känna att valutaförordningen (1959:264) bör fortsätta att gälla till utgången av december 1985.

2. Liberalisering av valutalagstiftningen

Björn Molin (fp), Nils Åsling (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Hugo Hegeland (m), Margit Gennser (m) och Karl-Anders Petersson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Enligt sina" och slutar med "och 3" bort ha följande lydelse:

Valutakommittén lade år 1980 fram ett antal expertrapporter i ett delbetänkande. Dessa belyste valutaregleringens samhällsekonomiska verkningar och dess ställning som ekonomiskt-politiskt instrument.

De slutsatser som kan dras av expertrapporterna är att valutaregleringen har skadliga effekter på samhällsekonomin, att den minskar möjligheterna att uppnå samhällsekonomisk balans och att den är olämplig för att styra kapitalrörelserna. Det finns dessutom andra ekonomisk-politiska instrument som är effektivare och har lägre samhällsekonomiska kostnader.

Valutaregleringen är ett medel i penningpolitiken. Regleringen har bl. a. syftat till att öka möjligheterna att föra en oberoende penningpolitik. Om detta kan för det första sägas att valutaregleringens effektivitet har minskat betydligt de senaste 10–15 åren. Till följd av de stora möjligheterna till privata kapitalrörelser i anslutning till utrikeshandeln styrs den svenska räntenivån i mycket stor utsträckning av räntorna i utlandet. Anknytningen till de utländska finansiella marknaderna till följd av den statliga utlandsupplåningen har ytterligare minskat våra möjligheter att föra en självständig räntepolitik. Valutaregleringen har inte kunnat förhindra en sådan utveckling.

Inom OECD-länderna har utvecklingen under senare år gått mot en liberalisering av kapitalrörelserna över gränserna. Motsvarande utveckling har inte ägt rum i Sverige, varför vi nu utmärker oss negativt genom att ha den sannolikt mest omfattande valutaregleringen bland industriländerna. Detta är anmärkningsvärt, eftersom få länder är så beroende av världsmarknaden som Sverige. De stora industriföretagens ökade internationalisering har ytterligare bidragit till en hopkoppling av de skilda ländernas finansiella marknader. Det framstår mot denna bakgrund som omöjligt för ett land, som vill kunna hävda sig i den internationella konkurrensen, att föra en valutapolitik som markant avviker från vad som förekommer i omvärlden.

Utskottet delar mot bakgrund härav motionärernas uppfattning att starka skäl talar för att liberalisera valutalagstiftningen. Som ett första steg bör en anpassning ske till situationen i Danmark och Norge. Riksbanken bör därför enligt utskottets mening snarast undersöka möjligheterna att inom det nuvarande regelsystemets ram genomföra sådana liberaliseringar i valutapolitiken. Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna 3068 yrkandena 2 och 3, 3069 yrkande 2 och 3070 yrkandena 2 och 3.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *liberalisering av valutalagstiftningen*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:3068 yrkandena 2 och 3, 1984/85:3069 yrkande 2 och 1984/85:3070 yrkandena 2 och 3

a) hos regeringen begär förslag i enlighet med vad utskottet anfört,
b) som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om valutapolitiken,

3. Gemensam nordisk aktiemarknad

Björn Molin (fp), Nils Åsling (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Hugo Hegeland (m), Margit Gennser (m) och Karl-Anders Petersson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet har" och på s. 7 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Ett av de högst prioriterade områdena i det nordiska samarbetet inom Nordiska rådet under senare år har varit "Norden som hemmamarknad". Flera utredningar och rapporter har publicerats på detta område.

1980 antog Nordiska rådet en rekommendation om översyn av den nordiska lagstiftningen med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området. Några mer konkreta förslag angående en gemensam nordisk aktiemarknad finns dock inte.

De nordiska industriförbunden genomförde i början av 1981 en utredning för att belysa företagens syn på möjligheterna till ett vidgat samarbete mellan företag i de olika nordiska länderna. Utredningsrapporten föreslog bl. a. att industriförbunden skulle utreda de problem som skulle aktualiseras vid inrättandet av en gemensam aktiemarknad.

1982 publicerades ett konkret förslag till en gemensam aktiemarknad för Norden.

En gemensam nordisk aktiemarknad borde enligt utskottets mening vara ett bra sätt att främja en mer långtgående industriell integration inom Norden.

En målsättning bör vara att alla företag, som så önskar, ges möjlighet att bli noterade på börserna i de olika nordiska länderna.

En förutsättning för att kunna hävda sig i konkurrensen på världsmarknaden är som anförs i motionerna en stabil hemmamarknad. Med Norden som en gemensam aktiemarknad kan hemmamarknaden bli större, samtidigt som förutsättningarna för industriellt samarbete ökar.

Ett hinder för en gemensam nordisk aktiemarknad finns i de lagar och regler som tillämpas inom vart och ett av de nordiska länderna. Valutaregleringen och reglerna om etableringsrätt lägger i dag hinder i vägen för upprättandet av en sådan aktiemarknad.

Inom den nordiska gemenskapens ram bör därför nya regler kunna utvecklas. För detta krävs emellertid förändringar både av aktiebolagslag samt av valuta- och skattelagstiftningen. Det utredningsarbete som bör påbörjas bör enligt utskottet ha som målsättning att kunna etablera en

gemensam nordisk aktiemarknad under första hälften av 1990-talet.

Den rapport som de nordiska industriförbunden gemensamt lade fram i oktober 1982 bör kunna tjäna som förebild för hur arbetet skall kunna bedrivas.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna 561 yrkande 1, 2351, 2713 och 2806 yrkande 1 om behovet av åtgärder för att skapa en gemensam nordisk aktiemarknad bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *gemensam nordisk aktiemarknad*
att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:561 yrkande 1, 1984/85:2351, 1984/85:2713 och 1984/85:2806 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Begränsning av svenska företags investeringar i utlandet

Jan-Olof Ragnarsson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Den prövning" och slutar med "motion 674" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser med oro på denna utveckling. Samtidigt som industriinvesteringarna i utlandet ökat kraftigt och antalet anställda i svenskägda företag i utlandet från mitten av 1970-talet har ökat från 250 000 till i dag 400 000 har antalet sysselsatta i den svenska industrin minskat kraftigt – med omkring 120 000 personer. Det finns därför starka skäl för att som föreslås i motion 674 endast godkänna utlandsinvesteringar, om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse för Sverige och det land i vilket investeringarna sker. För att få en allsidig belysning inför dessa beslut bör också som motionärerna föreslår de anställda i ett företag eller i en koncern som gör investeringar i utlandet ge sitt godkännande innan sådana investeringar görs.

Direktinvesteringskommitténs slutbetänkande Näringspolitiska effekter av internationella investeringar (SOU 1983:17), som varit ute på remiss och nu behandlas inom regeringskansliet, innehåller flera uppgifter som pekar på att direktinvesteringarna är en del av den internationella strukturomvandlingen som leder till att företagskoncentrationen ökar. Kommittén anför att 24 företag 1978 hade mer än 40 % av sin produktion utomlands jämfört med bara 10 företag 1970. Den andel av utlandsförsäljningen som också produceras utomlands har ökat från 42 % år 1970 till 52 % år 1978. Direktinvesteringskommittén drar slutsatsen att för de svenska multinationella företagen är utlandsproduktion nu viktigare än export för försörjning av utländska marknader. I avvaktan på att direktinvesteringskommitténs förslag slutbehandlats anser utskottet i likhet med motionärerna att valutastyrelsen bör

återgå till tidigare ordning att pröva direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *begränsning av svenska företags investeringar i utlandet* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:674
   a) som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om omprövning av beslutet att inte längre pröva svenska direktinvesteringar i utlandet ur bytesbalanssynpunkt,
   b) hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att utlandsinvesteringar endast skall godkännas om det kan påvisas att de utgör ett ömsesidigt samhällsekonomiskt intresse,
   c) hos regeringen begär förslag till sådan ändring i valutaförfattningarna att de anställdas godkännande krävs för ett företags/en koncerns utlandsinvesteringar,

5. Regler för utlännings aktieförvärv i svenska företag

Jan-Olof Ragnarsson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Underskotten i" och på s. 9 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att utvecklingen av försäljningen av svenska aktier till utlandet inger oro. De utländska kapitalplacerarna har under senare år kraftigt ökat sin ägarandel i svenska exportföretag. Det gör att utländska intressen i ökad grad får makten inom svenskt näringsliv. Det måste emellertid enligt utskottet vara en nationell angelägenhet att behålla svenska storföretag i svensk ägo. Den översyn av lagstiftningen om utländska förvärv av svenska företag som riksdagen begärde i höstas förutsätter utskottet kommer att leda till förslag om ökad kontroll av oönskat utländskt inflytande. I avvaktan på att denna översyn slutförts anser emellertid utskottet att Sverige bör återgå till samma restriktiva praxis inom valutastyrelsen som tidigare när det gäller att bevilja tillstånd för aktieförsäljningar till utlandet.

Vidare bör enligt utskottet de fackliga organisationernas företrädare i valutastyrelsen få delta i beslut om utländska köp av aktier. Utskottet tillstyrker således motion 1580 i sin helhet.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *regler för utlännings aktieförvärv i svenska företag* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1580

a) som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört om återgång till tidigare restriktiva praxis när det gäller tillstånd för utlänningar att köpa aktier i svenska företag,
b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om deltagande av fackliga organisationers företrädare i valutastyrelsen vid beslut om tillstånd till utländska köp av svenska aktier.

minab/gotab Stockholm 1985 82726